

doc. PhDr. Miloslav Vondráček, Ph.D.

Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě, Ústav bohemistiky a knihovnictví,
Masarykova třída 343/37, 746 01 Opava, Česká republika, miloslav.vondracek@fpf.slu.cz
Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., Letenská 123/4, 118 00 Praha 1, Česká republika,
vondracek@ujc.cas.cz

Posudek habilitační práce Mgr. Miloše Horvátha, PhD.: *Modelovanie eseje*

Vědeckou monografií *Modelovanie eseje*, kterou Mgr. Miloš Horváth, PhD., předkládá jako podklad habilitačního řízení k udělení titulu docent, vydala Univerzita Komenského v Bratislavě v roce 2023. Redakční posudky vypracovala prof. PhDr. Jana Hoffmannová, DrSc., a Mgr. Ľubica Blažencová, PhD. Práce sestává z výchozí části teoreticko-metodologické, ústící v organicky navazující aplikačně zaměřenou část interpretační. Součástí publikace je účelně pojatý věcný rejstřík a cenný seznam zdrojové literatury. Přílohu tvoří též analyzované esejistické texty.

Název Horváthovy studie umožňuje – pro recipienta přínosně – předjímat její soustředění na dynamické, procesuální aspekty vzniku eseje coby umělecké formy exaktně-estetických obsahů, čemuž vychází vstříc i kultivovaný, bohatý, často metaforický, přesto pojmově precizní autorský styl. Horváth však zkraje ujasňuje, že názvem především ustanovuje zvolený metodologický koncept – teorii modelování, princip „účelového vytvárania modelových systémov na podklade principu analógie, resp. analogického usudzovania“ (s. 14 citovaného díla). Tento rys považuji za nepochybnou devizu monografie: Autor si natolik osvojil kvality a kompoziční principy sledovaného žánru, že si může dovolit vroubit či protknout jimi text výsostně odborný. Není lepšího důkazu proniknutí k podstatě zkoumaného fenoménu.

Metodologickou volbu lze kvitovat. Pro pojednání tématu tak mnohotvárného (v čase, ve vazbě na specifikum sociálně-kulturní a na individuální autorské uchopení) se ukazuje být dobrým nástrojem, jak vůbec dospět k typizaci a k detekci předělů chronologických. Autor tak dokázal plasticky ztvárnit antické prameny textového typu, jeho středověké potlačení a cizelování k dokonalosti v době klasické, humanisticko-osvícenské, s romantickou a romantizující peripetií až k žánrovým podobám moderním (a postmoderním).

Teoreticko-metodologické pozadí nechává vyvstat i další typovou rozrůzněnost eseje, demonstratelnou esejistickou tvorbou vůdčích osobností (M. de Montaigne, Fr. Bacon). Toto

doc. PhDr. Miloslav Vondráček, Ph.D.

Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě, Ústav bohemistiky a knihovnictví,
Masarykova třída 343/37, 746 01 Opava, Česká republika, miloslav.vondracek@fpf.slu.cz
Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., Letenská 123/4, 118 00 Praha 1, Česká republika,
vondracek@ujc.cas.cz

---

kontrastní nahlédnutí, v němž se francouzská odnož jeví jako básnivější, zdobnější, ale i dynamizovanější a interakčnější proti stroze racionální, kauzálně orientované výkladové linii anglické. Tato vícená paralelní strukturace umožňuje pak Horváthovi situovat na pomyslnou typologickou mapu eseje další textové varianty s rozšiřujícími charakteristikami, přivádějícími esej do dalších komunikačních sfér (blíže k publicistice, do sféry školské a do útvarově fluidního prostředí sociálních sítí).

Z toho pohledu je cenný odpovědně kritický exkurz do prostředí slovenského, zvažující vlivy a jejich výslednice, ať už v podobě axiologicky určujících esejí A. Matušky, nebo esejistické tvorby spektra novodobých moderně orientovaných progresivních autorů včetně M. Havrana mladšího. Na tomto místě je náležité zmínit i četné Horváthovy odkazy k slovenské scéně odborné, jež vývoj literárních druhů a žánrů či textových typů včetně eseje dlouhodobě reflektovala, a tím i pomáhala formovat. Že tento formativní dopad široce chápaných lingvistických a literárněvědných náhledů nijak nepolevuje, o tom svědčí právě předložená monografie M. Horvátha (i jeho předchozí bohatá publikační činnost k tématu). V odborných souvislostech je připomínán J. Dolník., J. Findra, F. Miko, J. Mistrík, J. Mlacek, O. Orgoňová, A. Bohunická, M. Kazharnovich, D. Slančová a mnohé další osobnosti současné jazykovědné a literárněvědné slovakistiky i jejích rozhodných období minulých.

Jak zmíněno výše, rozsah odborných zdrojů, z nichž monografie čerpá a na něž odkazuje, je úctyhodný, o to více pak hloubka seznámení se s ní a autorova schopnost tvůrčím způsobem ji vztáhnout k tématu. Práce podstatně překračuje hranice úžeji chápané stylistiky (lingvistiky), nakolik ji předmět zkoumání vede k pohledům kulturologickým, sociologickým, to vše prolno to podkresbou filozofickou (platónská extenze není opodstatněna jen ústředním tématem monografie).

Posouzení kvality interpretační pasáže je třeba uvést poukazem k promyšlené volbě analyzovaných textů. Z konceptu práce plyne, že / proč Horváth nevolil (jen) eseje slovenské provenience, ale obrátil se (také / především) k literatuře světové různého stáří. (To postavilo autora před nezbytnost vyrovnat se s faktem překladovosti. Protože jde v cíli o formulaci výroků o modelu a o textových typech, lze argumentaci bez námitek přijmout.) Vedle

doc. PhDr. Miloslav Vondráček, Ph.D.

Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě, Ústav bohemistiky a knihovnictví,
Masarykova třída 343/37, 746 01 Opava, Česká republika, miloslav.vondracek@fpf.slu.cz
Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., Letenská 123/4, 118 00 Praha 1, Česká republika,
vondracek@ujc.cas.cz

Horváthovy schopnosti najít přínosnou míru abstrakce a svěží nadhled v teoretické části práce je mimořádným pozitivem jeho vnímavost vůči předmětným esejím v jejich specifičnosti, schopnost proniknout k mechanismům účinků dílčích složek textu – a excelentní jazyk, duchaplný styl, jímž autor své postřehy vyjadřuje. Jak psáno v úvodu: Uplatněné kompoziční postupy výtečně, byť sekundárně stvrzují autorovo přiblížení se podstatě jevu tak těžko postižitelného, jako je esej. Nijak neubírají textu na jeho odborných kvalitách – na metodologické korektnosti, věcné správnosti a na závazné objektivitě závěrů.

Autor posudku si ponechává k dalším úvahám, jak dále nakládat s termínem a pojmem médium. Je zvykem vztahovat jej spíše k technickým zprostředkovatelům komunikačních vazeb, mimo odborný kontext není ani personální chápání média (mediátor). Podnětné může být tudíž i limitně (exkluzivně) zprostředkující nazření textových typů či žánrů, zvláště v době informačně přesycené. Poznámka proto nemá povahu výtky, naopak.

Posuzovaná monografie *Modelovanie eseje* Mgr. Miloše Horvátha, PhD., splňuje všechny požadavky na habilitační práci a dle mého soudu je dobrým podkladem habilitačního řízení k udělení titulu docent na Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě.

V Býšti dne 22. září 2024

Miloslav Vondráček